

Hsüeh Tsung-cheng, **Göktürk Tarihi (T'U-CHÜEH SHIH)**, Çin

Toplum Bilimleri Yayınları, Pekin, 1992, 808+11 s.

Tanıtmaya çalıştığımız bu kitap, Çinlilerin "T'u-chüeh" adını verdikleri Göktürklerin tarih sahnesine çıkmalarından VIII. yüzyılın ilk yarısında yıkılışlarına kadar geçen süre içinde meydana gelen olaylarla, Göktürk kültürünü, kaynakların elverdiği ölçüde ayrıntılarıyla ortaya koymaktadır. Bugüne kadar gerek ülkemizde, gerek batı ülkelerinde ve gerekse Çin Halk Cumhuriyeti'nde Göktürkler hakkında çeşitli monografiler yayınlanmış olsa da bu çalışmalar Göktürk tarihi ve kültürüne ancak bir cepheden yaklaşmışlardır. Oysa Çinli tarihçi Prof. Hsüeh Tsung-cheng işin daha da detaylarına inerek altı yıllık bir çalışma sonunda, ilk olarak, her yönüyle oldukça geniş bir "Göktürk Tarihi" yazma işine girişmiştir.

10 bölümden oluşan bu eserin ilk bölümünde (1-36) Göktürk tarihi ile ilgili olarak, başta klasik Çince kitaplar olmak üzere Arapça, Farsça, Tibetçe, Uygurca ve eski Türk Yazıtları gibi birinci elden kaynaklar tanıtılmış, bu arada Çin'de ve çeşitli batı ülkelerinde yapılan araştırmalar değerlendirildikten sonra, Göktürk tarihini araştırma metodları ve tarihi çağlara ayrılması gibi konularda görüşler belirtilmiştir.

Diğer bölümlerin başlıkları şöyledir:

II. Göktürklerin İlk Yüzyılı (39-85)

III. Göktürk Kağanlığı (86-137)

IV. Göktürk İç-Savaşı (138-177)

V. Doğu Göktürk Kağanlığı (178-265)

VI. Batı Göktürk Kağanlığı (266-370)

VII. Büyük Çölün Güney ve Kuzeyindeki T'ang Hanedanlığı'nın Kurduğu İdari Birimler (371-430)

VIII. Sonraki Doğu Göktürk Kağanlığı (431-584)

IX. T'ang Egemenliğindeki sonraki Batı Göktürklerin İdari hakimiyeti (585-703)

X. Göktürk Kültürü (704-780)

Ekler (781-806)

Son Söz (807-808)

Türk kültür tarihi araştırmaları açısından oldukça önemli bilgiler içerdiği için Göktürk kültürü bölümü ile ilgili olarak burada biraz açıklama yapmanın yararlı olacağına inanıyoruz. Bu kısımda eski Türk yazıtlarının Türk tarihi açısından taşıdığı

önem belirtildikten sonra, eski Türk dili hakkında bilgi verilmiş, ve Hun dili ile Çince'yle olan ilişkileri konusunda okuyucu aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Daha sonra eski Türklerde görülen Şamanizm ve Budizm gibi klasik Asya dinleriyle, eski Türk düşüncesi ve Türklerin yaygın olarak uzun süre kullandıkları On iki Hayvanlı Türk Takvimi konusunda bilgi verilmiştir.

Yazar ayrıca bu bölümde Eski Türklerin Sanatı bahsinde, bugüne kadar ortaya çıkarılan maddi kalıntıların verdiği bilgiler ışığında Göktürklerde görülen sanat eserleri konusunda önemli açıklamalar yapmıştır. Bu arada eski Türk çalgıları, dansları ve bunların özellikleri konusunda da ayrıntılı bilgiler vermiştir.

Yazar eserin sonuna Doğu ve Batı kanadını oluşturan kağanların isimlerini bir şemayla göstermiş ve bunu takiben Bilge Kağan, Kültigin ve Kül-Çur gibi Göktürk kağanlarının Çin, Hicri ve eski Türk takvim sistemine göre hangi yılda kaç yaşında bulduklarını gösteren 685-723 yıllarını içeren bir tablo da vermiştir.

Daha sonra sırasıyla:

552 yılına kadar Göktürkler

Göktürk Kağanlığı (552-599)

Doğu Göktürkler (599-630)

Batı Göktürkler (603-658)

Doğu Göktürk Hakimiyeti (629-645)

Sonraki Doğu Göktürk Kağanlığı (682-745)

Sonraki Batı Göktürklerin İki Kağanlığı

T'ang Hanedanı Hakimiyetindeki Göktürkler, Tölesler ve Liderleri

Bağımlı Batı Göktürk Liderleri

Toharistan Aşina Yabguları Hakimiyeti

Türgiş Kağanlığı

gibi kağanlıklara mensup devlet adamları hakkında liste biçiminde kısa bilgiler verilmiştir. Son olarak da tarihi kaynaklardan tespit edilebildiği kadarıyla MÖ. 7. yüzyıldan MS. 745 yılına kadar geçen süre içinde meydana gelen olaylar kronolojik bir listede kısa cümlelerle verilmiştir. Bir sayfalık Son Söz'den sonra, eser son bulmaktadır. Kitap da toplam 17 harita ile 14 resim vardır.

E. Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi'ne yazı gönderecek olanların bir disket ve basılı örneğiyle birlikte, yazılarını aşağıda belirtilen kurallara göre hazırlamaları gerekmektedir:

Yazım Kuralları

Kullanılacak Program: Word 6.0 (IBM uyumlu bilgisayarlarda)

Kağıt Boyutu: A 4

Marjlar:

İç: 4.25 cm Dış: 4.25 cm

Üst: 6 cm Alt: 5.8 cm

Başlık/Altlık:

Üstten: 5 cm Alt: 5 cm

Çift Başlık: Yazar adı, 9 punto, normal ortalanacak

Tek Başlık: Makale ya da kitap adı, 9 punto, italik, ortalanacak

Altlık: Sağlı sollu sayfa numarası, 9 punto

METİN:

Yazı: Times, 10 punto

Paragraf Başı 1 cm

Satır Başı 0

Satır Sonu 0

Paragraf Aralığı 0

Satır Aralığı 12

Metin Alıntıları İtalik

Paragraf Başı 2 cm

Satır Başı 1 cm

Satır Sonu 1 cm

DİPNOT:

Metin Times, 9 punto

Satır Aralığı 9

Paragraf Aralığı 0

Paragraf Başı 0

Satır Başı 0.5

Kitap Adı: İtalik

Makale Adı: Normal, turnak içinde

İrtibat Adresi: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Bornova / İzmir -35100